

O'QITUVCHINING PERSEPTIV KO'NIKMALARI KASBIY KOMPETENTLIKNING TARKIBIY QISMI SIFATIDA

Jumoboyeva Muslima

Andijon davlat pedagogika instituti

1-bosqich magistratura talabasi

Kirish. Zamonaviy ta'lim amaliyotida pedagogik o'zaro ta'sirning samaradorligi ko'p jihatdan nafaqat o'qituvchining fan bo'yicha bilimlari bilan, balki o'quvchilarning ruhiy holatlarini aniq idrok etish va talqin qilish qobiliyati bilan ham belgilanadi. An'anaviy ravishda kommunikativ qobiliyatlar tarkibiga kiritilgan o'qituvchining perseptiv ko'nikmalari bugungi kunda pedagogik ta'sirning muvofiqligini ta'minlaydigan murakkab psixologik vosita sifatida qaralmoqda. Ushbu mavzuga murojaat qilishning dolzarbligi o'quvchi shaxsini tushunish hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan subyekt-obyekt ta'lim paradigmasidan subyekt-subyekt ta'lim paradigmasiga o'tish zarurati bilan bog'liq.

Maqsad: o'qituvchining kasbiy sifatleri tizimida perseptiv ko'nikmalarning o'rnini va tuzilishini aniqlashga oid yondashuvlarni nazariy jihatdan tahlil qilish.

Metodologiya. Tadqiqotda psixologik-pedagogik adabiyotlarni nazariy tahlil qilish va umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Sharhning empirik asosini o'qituvchi mehnati psixologiyasi bo'yicha fundamental asarlar va kasbiy kompetentlikning zamonaviy tadqiqotlari tashkil etdi [1-5].

Natijalar. Pedagogikada perseptiv jarayonlarni tahlil qilishning nazariy-metodologik asosi sifatida ijtimoiy persepsiyaning refleksiya bilan bog'lovchi konsepsiya xizmat qiladi. A.A. Reanning tadqiqotlarida ta'kidlanganidek, o'qituvchi faoliyatining samaradorligi refleksiv-perseptiv ko'nikmalarning shakllanganlik darajasiga to'g'ridan-to'g'ri bog'liq. Bunda persepsiya (boshqani idrok etish) va refleksiya (o'zini idrok etish) yagona mexanizm sifatida ko'rib chiqiladi: pedagog nafaqat o'quvchining xatti-harakatlarini kuzatadi, balki o'zining xatti-harakatlari bu idrokka qanday ta'sir qilishini ham angelaydi [1]. Bunday yondashuv atributsiya va stereotiplashtirishdagi subyektiv xatolarni kamaytirishga imkon beradi.

Adabiyotlar tahlili ushbu ko'nikmalarning kasbiy mahorat tuzilmasidagi o'rnini aniqlash imkonini berdi. Tadqiqotchilar (N. V. Kuzmina, A. K. Markova, L. M. Mitina) kasbiy kompetentlik negiziga perseptiv komponentni kiritib, rivojlangan kuzatuvchanlik va empatiysiz o'quv motivatsiyasini samarali boshqarish mumkin emasligini ta'kidlaydilar [2,4].

Manbalarni tizimlashtirish asosida uch guruh tarkibiy qismlardan iborat bo'lgan perseptiv ko'nikmalarning mazmunli tuzilishi aniqlandi [5]:

- Ijtimoiy-perseptiv (noverbal signallarni tushunish, hissiy holatni anglash);
- Sof refleksiv (o'z-o'zini nazorat qilish, pedagogik vaziyatlarni tahlil etish);

- Intellektual-tahliliy (o'quvchi shaxsiyatining rivojlanishini bashorat qilish).

Muhokama. Ajratilgan tuzilmaning amaliy ahamiyati o'qituvchining kasbiy rivojlanishini boshqarish imkoniyatidan iborat. Ta'kidlash joizki, perseptiv qobiliyatlar tug'ma va o'zgarmas xususiyat emas. Zamonaviy metodikalar ularni kuzatuvchanlik mashg'ulotlari, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish va superviziya amaliyoti orqali maqsadli shakllantirish mumkinligini ko'rsatmoqda [3]. Aynan refleksiv komponentni rivojlantirish o'quvchini intuitiv "his qilish"dan ongli kasbiy ko'nikma darajasiga o'tkazish imkonini beradi.

Xulosa. O'qituvchining refleksiv-perseptiv salohiyatini rivojlantirish uning kasbiy o'sishining zaruriy sharti hisoblanadi. Perseptiv, refleksiv va tahliliy ko'nikmalarning uyg'unlashuvi ta'lim jarayonining yuqori sifat darajasiga va samarali pedagogik muloqotga erishishni ta'minlaydi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Rean A. A. Pedagogning faoliyatini refleksiv-perseptiv tahlil qilish // Psixologiya masalalari. - 1990. - № 2. - 77-81-b.
2. O'qituvchining kasbiy kompetensiyasi mazmuni // KiberLeninka: ilmiy elektron kutubxona.
3. O'qituvchining pedagogik qobiliyatlari va ularni rivojlantirish usullari // Yosh olim. - 2020. - № 15. - 120-122-b.
4. Voxminseva A. V., Panina L. S. Psixologik-pedagogik adabiyotlarda o'qituvchining kasbiy-pedagogik sifatleri tuzilmasi // Informio.
5. Refleksiv-perseptiv qobiliyat va ko'nikmalar: o'quv-uslubiy materiallar // Infourok.